تاپۆ و بوومەلێڵ

دەوری "سوارەی ئێلخانی زادە" لە مێژووی ئەدەبی کوردیدا تەنیا بەوە ناوەستێت کە یەکەم – یاخود یەک لە یەکەمین کەسەکان بووبێت شیعری لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان نوێ کردبێتەوە. سوارە لە بواری "پەخشانی ئەدەبی" و "پەخشانە شیعر" نووسیندا لە یەکەمینەکان بووە نەک لە ڕۆژهەڵات، بەڵکوو لە هەموو کوردستان. لەوە زیاتر، سوارە ڕەخنەگری ئەدەبی، توێژینەر، و نووسەری "مێژووی ئەدەبی کوردی"ش بووە. هەموو ئەوانە لە بەرنامە ڕادیۆییەکانیدا دەردەکەوێت و دەزانرێت لە چ ڕادەیەکی بەرز دا ئەم بوارانەی بڕیوە و بە چ شارەزایی و لێزانییەکەوە چۆتە گۆڕەپانی هەڵسەنگاندن و تەفسیر کردن و ناساندنی مێژووی ئەدەبی کوردی لە نالی بێخودەوە بگرە تا گۆران و دوای ئەویش.

بەختەوەرانە ئێستا بەشێک لە وتارە بەپێزانەی وا "کاک سوار" لە ڕادیۆی کوردی تارانەوە دەیخوێندنەوە لە بەرگێک کتێبدا بڵاو بوونەتەوە "تاپۆ و بوومەلێڵ"، کە سەجەمی ٦٠ وتاری گرتۆتەبەر. لەبیرمان نەچێت کە سوارە ئەو وتارانەی لە بارودۆخێکدا دەنووسی کە نەک هەر خۆی لەژێر چاوەدێریی بەردەوامی ساواک دابوو، بەڵکوو بەرنامەکان بۆ شوێنێک دەنووسران و لە شوێنێک دەخوێنرانەوە کە ڕژیمی شا، چاوەدێریی ورد و چەند لایەنەی بە سەریدا دەکرد. من خۆم کە بەختی ئەوەم هەبوو دۆستێکی بچووکی سوارە و نەک دۆست، شاگردی نەزانی بەردەمی ئەو مامۆستایە بم، ڕۆژێک لە ماڵەکەی لە تاران دانیشتبووم کە دوو وتاری بەڕەواڵەت هاو چەشن و بە ناوەڕۆک جیاوازی بۆ خوێندمەوە کە یەکیانی بۆ ڕادیۆ نووسیبوو و بەشێک بوو لە "تاپۆ و بوومەلێڵ" ەکەی، ئەویتریانی بۆ دڵی خۆی و بە دڵی خۆی نووسیبوو کە دەیگوت ئەگەر ئازادی هەبوایە، ئەوەیانم دەنووسی؛
کوجا بەر کوجا !

هەر چۆنێک بێت، تەنانەت ئەمڕۆ، ٤٥ ساڵێک دوای بەرنامەکانی "تاپۆ و بوومەلێڵ" بەداخەوە نە ئەو "مێژووی ئەدەب" ەی کە لەم ساڵانەدا لە باشووری کوردستان بڵاو کرایەوە و نە بەشی زۆری ئەو وتارە و کتێبانەی وا سەبارەت بە ئەدەبی کوردی و بەتایبەت شیعری کوردی دەنووسرێن، هیچکامیان ناتوانن شان لە شانی "تاپۆ و بوومەلێڵ" ی سوارە بدەن، بەتایبەت لە وردبوونەوە و شۆڕبوونەوە بە ناخی دیاردەکان و ڕۆحی شاعیرەکاندا، مخابن !

ئەم وتارە بۆ ناساندنی "بۆکان" ە لە کتێبی "تاپۆ و بوومەلێڵ" ی سوارەی ئێلخانی زادەدا.
تان و پۆی "تاپۆ و بوومەلێڵ" چنراوی بۆکانە: نووسەرەکەی بۆکانییە، لە تورجان لە دایک بووە (١٣١٦ / ١٩٣٧) لە قەرەگوێز و بۆکان دەرسی خوێندوە و لە "حەمامیان" نێژراوە(١٣٥٤ / ١٩٧٥) بنەماڵەیان ئاغا و خاوەن موڵکی بۆکان و دەوروبەری بوون و هەر لەوێش ژیاون.
جگە لەوانە، سوارە لە فەزای کۆمەڵایەتی – هونەریی بۆکاندا گۆش کراوە و نووسینەکانی ئاویان لەو سەرچاوەیە هەڵمژیوە، زمانی دوان و قسەکردن و نووسینی بۆکانییە - باوەکوو بە دابی سەردەم هەوڵی داوە بە زمانێکی ستانداردی کوردی

بنووسێت که زیاد له هەموو شوێنێک مۆرکی ناوچەی سلێمانی به ناوچاوانەوه دراوه، بەڵام سواره ئەو کارەش به شارەزاییەوه دەکات – وەک هەنگاوێک بۆ یەک کاسه کردن و ستاندارد کردنی زمانی یەکگرتووی کوردی و دروست بوونی زمانی فەرمی – که بەختەوەرانه ئەمڕۆ گەلێک له سەردەمی ژیانی کاک سوار چۆته پێشەوەتر و ئەگەر دووبەرەکی و خۆ خۆشەویستی لێ بگرێت بەرەو ئاقارێکی پێشکەوتووتر دەئاژوێت.

"تاپۆ و بوومەلێڵ" جگه لەوانه، راستەوخۆش چۆته سۆراغی بۆکان و ناوچەکەی و کەسایەتییه بۆکانییەکانیش له کتێبەکەدا رەنگیان داوەتەوه :

- وەڵامی کاک حەسەنی سوهرابی (سەبا)، قوتابی دەبیرستانێکی بۆکان لاپەڕه ٣٥؛
- وەڵامی رەخنەگرتنەکانی کاک رەحیم بەهرام زاده له بۆکانەوه لاپەڕه ٣٦٥؛
- چیرۆکی "ئاسۆ روونه"، که دەبێ به تەسویرکێشانی شاری بۆکان و حەوزەگەوره و خوڕێنک بێت. لاپەڕه ١٦٥؛
- "نووری، شاعیری خەم"، که ناساندنێکی شاعیری ناوداری بۆکان کاک محەمەد نووری (عەتری گڵۆڵانی) یه لاپەڕه ٣٢١ ؛
- "محەمەد سەددیقی مەحموودی [موکریانی] بەشوێن مامۆستا گۆرانەوه"، هەڵسەنگاندنی شیعرێکی مەحموودی، که نەمزانی خەڵکی کام شوێنی موکریانه. لاپەڕه ٢١٥؛

بەرنامەی "تاپۆ و بوومەلێڵ" به گوێرەی نووسینی سواره خۆی (لاپەڕه ٢٣٥) لانی کەم ٥ ساڵ بەردەوام بووه.
مخابن ئەم شوێنه بۆ لێدوان سەبارەت به روانگەی سواره لەمەڕ ژیان، مەرگ، خەبات، بەرپرسیایەتی کۆمەڵایەتی و سیاسی، هونەر، پەخشان، شیعر و هتد گونجاو نییه. **سواره، شۆڕه سواری هەموو ئەو گۆڕەپانانه بوو. یادی به خێر بێت!**

سواره ئیلخانی زاده، "تاپۆ و بوومەلێڵ"، پێداچوونەوەی سەلاحەددینی عەرەبی، سەرەتا نووسینی عومەر ئیلخانی زاده، بنکەی بڵاوکردنەوەی پانیذ، تاران، ١٣٧٩ [٢٠٠٠]، ٣٩٣ لاپەڕه، کوردی.